

Ráiteas tosaigh ar son An Tulach Mhór

A Chathaoirligh, a chomhchainteoirí agus a dhaoine uaisle.

Táim anseo inniu chun an t-ábhar “*Éileamh don Gaelscolaíocht nach bhfuil á shásamh ag an Stát a phlé*”. Is oth liom a rá nach bhfuil an Stát ag cur Gaelscolaíocht ar fáil ag an dara leibhéal do mhuintir An Tulach Mhór. Go cinnte tá éileamh don Gaelscolaíocht nach bhfuil á shásamh ag an Stát.

Niamh is ainm dom agus tá mé i mo chónaí san Tulach Mhór. Bhí an t-ádh liomsa go raibh mé in ann freastail ar scoileanna lán Ghaelacha, Scoil Mobhí and Scoil Chaitríona i nGlasnaíon, Baile Átha Cliath. Bhí an t-ádh comh maith le seanmháthair agus sinseanmháthair mo pháistí, freastail ar Scoil Chaitríona i Sráid Eccles i mBaile Átha Cliath. Fuair seanathair mo pháistí scoláíocht trí mhéan na Gailege i Co. Ciarraí, De bhrí go bhfuil mo pháistí ina chónaí san Tulach Mhór, ina chónaí i lár na tíre, ní bheidh mo pháistí in ann oideachas iar-bunscoile trí mhéan na Gaeilge a bhaint amach

Nuair a thosaigh mé ar an bhfeachtas seo chun Gaelcholáiste a bhaint amach don Thulach Mhór i 2020 bhí mo mhac is sine i Naíonán Mhóra. Ag an am ‘sé an ghrá don Ghaeilge ba chúis leis an bhfeachtas. Le déanaí agus mé ag seoladh teasc chun cara liom faoi nuacht a chuala mé tháinig teasc ar ais chugaim “*dúirt bean liom go ndúirt bean lei*. Ag an bpointe sin bhí a fhios agam an tábhachtach le nathanna cainte, le frásaí Gaeilge a dhéanann cur síos ar gníomhachtaí laethúil, Is é seo saibhreas an teanga.

Le h-aghaidh 30 bliain anuas tá naíonra agus bunscoil Gaelach san Tulach Mhór. Tá sé bunscoileanna Gaelach timpeall an Tulach Mhór le thart ar 1,000 dalta (An Foras Pátrúnachta) ag freastail ar na mbunscoileanna:

Gaelscoil an Eiscir Riada An Tulach Mhór (198/200 daltaí),

Gaelscoil Éadan Doire (96/ 200 daltaí),

Gaelscoil na Laochra i mBiorra (35/ 100 daltaí),

Gaelscoil an Choillín san Muileann gCearr (102/200 daltaí),

Gaelscoil an Mhuilinn (212/200 daltaí),

Scoil na gCeithre Máistrí i Baile Átha Luain (232 /200).

Níl aon Gaelcholáiste ag freastail ar na daltaí bunscoile seo.

Tá an Tulach Mhór 35 noiméad taisteal ó Éadan Doire in oirthir an chontae, ó Bhiorra san iarthar den chontae agus an Muileann gCearr. Is féidir Baile Átha Luain a bhaint amach i 40 noiméad. Níl Gaelcholáiste chun freastail ar na mbunscoileanna.

An Gaelcholáiste is giorra d'Éadan Doire ná Maigh Nuad (30km), do Bhiorra ná Baile Átha an Rí i gContae na Gaillimhe (60km), don Muileann gCearr ná Ráthcairn i gCo. na Mí (32km) agus an Tulach Mhór, An Nás i gCo. Cill Dara (54km).

Bhí Aonad i mBaile Átha Luain ach theip ar blianta ó shin. Bhí sé foilsithe san Irish Times i 2002 go raibh iarracht á dhéanamh oideachas trí mheán na Gaeilge a cur chun cinn i gColáiste Thulach Mhór. Theip ar sin comh maith.

Tá an obair déanta ag an Stáit maidir le chursaí oideachas ó thaobh mórtionscadail atá á cu scoileanna ar fáil agus an dul chun cinn oideachas riachtanas speisialta. Níl an Roinn ag cur Gaelcholáistí ar fáil ag an dara leibhéal. Tá sé in am don Stát Gaelcholáiste a bhunú san Tulach Mhór.

Tugann na bunscoileanna bun cloch na teanga do pháistí ach is ag aos na déagóirí a thagann forbairt ar an teanga. Bíonn déagóirí tapaidh lena smaointe, bíonn said cliste lena caint agus bíonn comhrá glic agus grianmhar acu.

Gan Gaelcholáiste ní bheidh an Tulach Mhór in ann stádas nua Gaeltachta a bhaint amach nó aidhmeanna de réir an Straitéis 20 bliain don Ghaeilge 2010-2030. Mar a dhuirt an tAire Foley, 2023 *tá gealltanas tugtha ag an Roinn Oideachais deiseanna a chruthú chun an t-oideachas trí mheán na Gaeilge a leathnú lasmuigh den Ghaeltach.*

Sa Phlean Forbartha Chontae Uíbh Fhailí 2021 -2027 tá an Roinn Oideachas agus Scileanna den thuaram go mbeadh bunscoil agus iar-bhunscoil nua ag teastáil má fhasann an daonra de

réir mheastachán an phlean. Mhol an Roinn suíomh a chur ar fáil le haghaidh scoileanna nua san Tulach Mhór. Ó fhoilsíodh an litir sin tá tithíocht tar éis dul i méid san Tulach Mhór (630 tithe, Comhairle Contae Uíbh Fhailí) agus méadú tagtha ar an daonra. Beidh Teachta Dála sa bhreis againn san olltoghchán atá le teacht. Beidh trí Teachta Dála againn i dtoghcheantar Uíbh Fhailí. Beidh Oifigeach na Gaeilge fostaithe go luath ag Comhairle Contae Uíbh Fhailí. Fós níl Gaelcholáiste againn.

San Tulach Mhór tá an Ghaeilge á cur chun cinn san chomhluadar. Tá Comhaltas go breá láidir san Tulach Mhór le béim ar an nGaeilge ó thaobh teanga agus cultúr de. Tá ciorcal comhrá Gaeilge san leabharlann comh maith le pop-up Gaeltachtaí. Tá Cumann Lúthcleas Gael An Tulach Mhór agus Cumainn Camógaíocht Tulach Mhór ag cur an Gaeilge chun cinn. Tá na cumainn páirteach i bhFondúireacht Seosamh Mhic Dhonnacha. Tá na nuachtáin áitiúil ag tabhairt tacaíocht do na hOifigí Gaeilge sna cumainn.

Mar fhocal scoir, caithfidh an Roinn polaisí nua a chur i bhfeidhm chun Gaelcholáiste a bhunú san Tulach Mhór. Tá gá ann, ba chóir go mbeadh agus is trua nach bhfuil Ghaelcholáiste san Tulach Mhór. Gan Gaelcholáiste ní thiocfaidh fás ar an nGaeilge. Tá an Ghaeilge nascaithe l'oidhreacht na tíre. Tír gan teanga tír gan ainm.

Mise Éire,

Sine mé ná an Chailleach Bhéarra,

Mór mo ghlóir,

Mé do rug Cú Chulainn croaga,

Mór mo náir,

Mo chlann féin do dhíol a mháthair,

Mise Éire,

Uaigní mé ná an Cailleach Bhearra.

Go raibh maith agaibh a Chairde.

Liosta tagairtí

An t-Aire Foley, N. 2023 Ceisteanna Parlaiminte

<https://www.oireachtas.ie/ga/debates/question/2023-02-02/>

Comhairle Contae Uíbh Fhailí an Roinn Pleanáil agus Tógaíl. Líon tithe san Tullach Mhór idir 2020 agus 2024.

Fondúireacht Sheosaimh Mhic Dhonnacha <https://www.glornangael.ie/product/fsmd21/?lang=en>

Irish Times, 2002. Department to decide on Gaelscoil within weeks.

<https://www.irishtimes.com/news/departments-to-decide-on-gaelscoil-within-weeks-1.1057384>

Phlean Forbartha Chontae Uíbh Fhailí 2021 -2027

https://www.offaly.ie/app/uploads/Council/Council_Services_A-Z/Planning_Building/Chapter-2-Core-Strategy-Settlement-Strategy-Housing-Strategy.pdf

Rialtas na hÉireann. Straitéis 20 bliain don Ghaeilge 2010-2030.

<https://www.gov.ie/ga/eolas-eagraiochtaí/5d4f4-an-straitéis-20-bliain-don-ghaeilge-2010-2030/>

Roinn Oideachais agus Scileanna, 2020. Re: Draft Offaly County Development Plan.

https://www.offaly.ie/app/uploads/Council/Council_Services_A-Z/Planning_Building/CDP-D147-Department-of-Education-.pdf

Pictiúir 1: Gaelcoláistí in Éireann

